

Justyna Rogińska-Urowicz

Sposoby wykorzystania różnych źródeł informacji w pracy własnej studentów Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie na podstawie badań empirycznych przeprowadzonych w roku akademickim 2011

Bibliotheca Nostra : śląski kwartalnik naukowy nr 1, 21-33

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JUSTYNA ROGIŃSKA-USOWICZ
*Biblioteka Uniwersytecka
Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie*

**SPOSOBY WYKORZYSTANIA RÓŻNYCH ŹRÓDEŁ INFORMACJI
W PRACY WŁASNEJ STUDENTÓW UNIwersYTETU WARMIŃSKO-
-MAZURSKIEGO W OLSZTYNIE NA PODSTAWIE BADAŃ
EMPIRYCZNYCH PRZEPROWADZONYCH
W ROKU AKADEMICKIM 2011/2012**

Badania wśród studentów dotyczące ich czytelnictwa były prowadzone w zasadzie od początków istnienia nauki, chociaż Józef Czerni jest zdania, że o właściwym czytelnictwie studentów można mówić dopiero od czasów Platona (Akademia) i Arystotelesa (Liceum) [Czerni, 1971, s. 4]. Zagadnienie to było wielokrotnie rozpatrywane, a każda kolejna próba zbadania sytuacji odzwierciedlała procesy zachodzące w nauce i zmiany towarzyszące „nowym trendom” w bibliotekarstwie. W obecnym społeczeństwie opartym na wiedzy duży nacisk kładzie się nie tylko na edukację, rozumianą jako pobieranie wiedzy w zinstytucjonalizowanej formie, ale też na samokształcenie. Dla bibliotekarzy oznacza to, że odbiorcą i adresatem ich działalności jest użytkownik, który sam określa swoje potrzeby, oczekując jednocześnie wskazania jak najszybszej drogi dotarcia do źródeł informacji [Bosacka, 2012, s. 10]. Od lutego do kwietnia 2012 r. przeprowadzono wśród studentów Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie badania ankietowe, w których wzięły udział 774 osoby, w tym: 536 kobiet (69,3%) oraz 234 mężczyźni (30,2% wszystkich ankietowanych) – 4 osoby nie określiły płci. Średnia wieku wyniosła 23,4 roku. Jako technikę badawczą wybrano ankietę audytoryjną. Celem badań było zdiagnozowanie czytelnictwa studentów związanego z procesem zdobywania wiedzy. Za najistotniejsze uznano następujące zadania: zbadanie tego, co czytają studenci i z czego korzystają; wyjaśnienie, co wpływa na ich wybory; pokazanie, jak zmienia się korzystanie z publikacji (i innych źródeł) w ciągu studiów oraz w ciągu roku akademickiego; zbadanie, czy studenci poszukują materiałów samodzielnie, czy szukają pomocy. Dodatkowo podjęto próbę charakterystyki biblioteki uniwersyteckiej oraz jej roli wśród innych bibliotek.

Respondenci najczęściej pochodzili ze wsi – 28,6% oraz miast do 100 tysięcy mieszkańców – 26,7%. Z ośrodków liczących 100–500 tysięcy wywodziło się 23,1% badanych, z miasteczek (do 10 tysięcy mieszkańców) – 14,2%, a z metropolii (powyżej 500 tysięcy) – 5,7%. Wśród kobiet najwięcej zadeklarowało, że pochodzi ze wsi – 32% badanych i z miast do 100 tysięcy mieszkańców – 25,2%. Prawie co czwarta ankietowana (22,2%) wywodziła się z miasta od 100 do 500 tysięcy mieszkańców. Najmniej ankietowanych pochodziło z miast do 10 tysięcy mieszkańców – 13,5% i z miast od 500 tys. mieszkańców – 7,2%. Mężczyźni zamieszkiwali głównie duże miasta: do 100 tysięcy mieszkańców – 32% badanych i od 100 do 500 tysięcy mieszkańców – 26,3% badanych. Ze wsi pochodziło 22,4% ankietowanych, z miasta do 10 tysięcy mieszkańców – 16,7%. Najmniej badanych zamieszkiwało miasta od 500 tys. mieszkańców – 2,6%. Studenci, którzy przyjechali spoza Olsztyna (N=645) mieli w większości do pokonania od 101 do 200 km – 38,3% badanych, od 50 do 100 km – 29,5%. Najmniejszy odsetek ankietowanych jako orientacyjną odległość podał ponad 200 km – 17,1% i od 0 do 49 km – 15,2%.

Ankietowani wywodziли się głównie z rodzin, w których matki/opiekunki miały wykształcenie średnie lub zawodowe – 56,6% udzielonych odpowiedzi, co piąta matka/opiekunka ankietowanych miała ukończone studia magisterskie – 20,9%, a prawie co dziesiąta miała wykształcenie podstawowe (9%) lub ukończone studia licencjackie (9,4%). Nieliczne rodzicielki studentów kierunków humanistycznych posiadały wykształcenie wyższe niż studia II stopnia – 1,3%. Podobnie rysuje się obraz ojców/opiekunów: 59,9% z nich miało wykształcenie średnie lub zawodowe, szkołę podstawową ukończyło 11%, natomiast tytuł magistra posiadało 16,4%, niewielu legitymowało się licencjatem: 5,3%, jeszcze mniej posiadało tytuł doktora – zaledwie 1,8%.

Kwestionariusz wypełniali studenci wszystkich wydziałów uniwersytetu, przy czym 78,4% stanowili słuchacze studiów stacjonarnych, 21,5% – słuchacze studiów niestacjonarnych, a 0,3% badanych korzystało z indywidualnego toku studiów. Żaden z ankietowanych nie odbywał nauki w trybie eksternistycznym ani nie uczestniczył w programie wymiany studentów. Ponad 2/3 (68,1%) badanych stanowili słuchacze kierunków humanistyczno-społecznych (pedagogika, administracja, prawo, historia, filologia polska, stosunki międzynarodowe, praca socjalna, filologia wschodniosłowiańska, dziennikarstwo), pozostali studiowali kierunki ściśle i przyrodnicze (weterynaria, rolnictwo, biologia, inżynieria chemiczna i procesowa, technologia żywności i żywienia człowieka, ogrodnictwo, ochrona środowiska, geodezja, budownictwo). Badaniem objęto wszystkie roczniki, z tym, że większość stanowili słuchacze II i III roku (łącznie blisko 2/3), studenci I roku udzielili 11,3% ogółu wszystkich odpowiedzi, II – 31,6%, III – 31,7%, IV (I roku studiów magisterskich uzupełniających) – 12%, V (II roku stu-

diów magisterskich uzupełniających) – 13,4%. Liczba kobiet przeważała zarówno wśród studentów studiów stacjonarnych – przeszło 2/3 (68,8%), a zwłaszcza wśród studentów studiów niestacjonarnych – blisko 3/4 (72,6%). Kobiety dominowały też na poszczególnych kierunkach studiów: na humanistyczno-społecznych było ich 69,1%, a na kierunkach ścisłych i przyrodniczych – 70,7%. Jeszcze większa była ich przewaga (76,3%) wśród osób studiujących dwa kierunki. Także wśród 67 osób deklarujących przynależność do koła naukowego (w 94% słuchaczy studiów dziennych) blisko 2/3 (65,7%) stanowiły kobiety.

Badana grupa w czasie roku akademickiego mieszkała głównie w mieszkaniach studenckich – 36,2%, w domach rodzinnych – 26,9% lub na stacjach – 18,8%. Niewielki odsetek badanych mieszkał w akademiku – 10,2% lub dysponował własnym mieszkaniem – 6,4%. Opcję „inne” zaznaczyło 1,5% badanych, wpisując jako miejsce zamieszkania podczas studiów: „rodzina matki”, „mieszkanie u rodziny”, „dojeżdżam autobusem na weekendowe zajęcia”, „u znajomych”, „mieszkam u partnera”, „hotel”, „powrót do domu”, „wynajęte mieszkanie”, „mieszkanie znajomych”. Autorzy tych wypowiedzi studiowali zaocznie. Dwie osoby zaznaczyły opcję „inne”, nie wpisując odpowiedzi.

Połowa badanych (50,5%) oświadczyła, że jest w stanie samodzielnie czytać teksty naukowe w językach obcych. Studenci, zarówno stacjonarni jak i niestacjonarni, wymieniali głównie język angielski. Na kolejnych miejscach znalazły się języki niemiecki i rosyjski, inne wymieniano rzadko. Część studentów deklarowała, że jest w stanie samodzielnie czytać teksty naukowe w dwóch bądź trzech językach obcych.

Mniejszy odsetek osób (30,4%) zadeklarował, że „czytanie tekstów w języku obcym sprawia im trudności, zrobiliby to tylko w wyjątkowej sytuacji”. W tym miejscu również najczęściej wymieniano język angielski. Rzadziej – inne języki nowożytne, takie jak niemiecki czy rosyjski. Podobnie jak w wyżej opisanym przypadku, studenci deklarowali umiejętność posługiwania się dwoma lub trzema językami obcymi w razie potrzeby. Nieco mniej studentów (23,4%) korzystało z tekstów wyłącznie w języku polskim. Studenci, którzy byli w stanie samodzielnie czytać teksty naukowe w językach obcych, studiowali głównie w trybie stacjonarnym i pochodzili z większych miast: 100–500 tysięcy mieszkańców oraz nieprzekraczających 100 tysięcy mieszkańców bądź ze wsi. Wywodzili się z rodzin, w których rodzice mieli wykształcenie średnie.

Niemal wszyscy ankietowani (91,3%) korzystali z Internetu codziennie. Niewielki odsetek – kilka razy w tygodniu (7,2%) albo nieregularnie i rzadko (1%); tylko 0,5% badanych w ogóle nie przeglądało stron internetowych. Studenci korzystali z sieci najczęściej w miejscu zamieszkania: w domu bądź na stacji – 78,9%, rzadko korzystali z Internetu mobilnego – 7,1%. Małą popularnością cieszył się też dostęp do sieci w Bibliotece Uni-

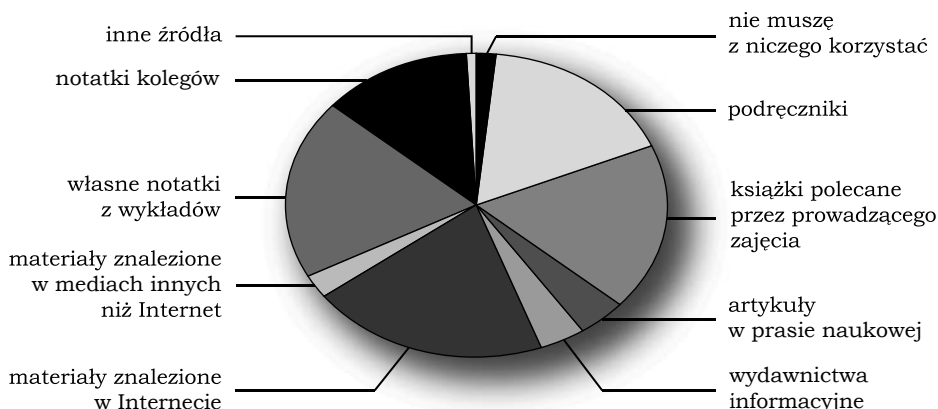
wersyteckiej UWM – 6%, u znajomych – 3,1% i w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Olsztynie – 0,7%. Niewiele osób używało też łącza bezprzewodowego z dowolnego miejsca – 2,6%, kawiarenki internetowe odwiedzało 0,6%, a Internet w innych bibliotekach w Olsztynie wykorzystywało 0,3% ankietowanych. Opcję „inne sposoby dostępu do Internetu” zaznaczyło 0,5% badanych, wpisując: „w pracy”, „na wydziale”, „wi-fi publiczne”. Na marginesie tych rozważań warto wspomnieć, że w województwie warmińsko-mazurskim aż 94% bibliotek oferuje możliwość skorzystania z Internetu [Jezierska, 2013, s. 10].

1. Przygotowanie do ćwiczeń, egzaminów oraz pisanie prac dyplomowych

W czasie studiów korzysta się z różnego rodzaju materiałów. Ankietowani w pierwszym pytaniu zostali poproszeni o zaznaczenie trzech najczęściej wykorzystywanych źródeł w trzech różnych sytuacjach związanych z tokiem studiów: podczas przygotowywania się do ćwiczeń, w czasie nauki do egzaminów i kolokwium oraz przy pisaniu prac rocznych i dyplomowych. Za podstawę obliczeń przyjęto liczbę ankietowanych. W większości udzielano wielokrotnych odpowiedzi, dlatego nie sumują się do 100%.

Okazuje się, że studenci, przygotowując się do ćwiczeń, najczęściej korzystali z materiałów znalezionych w Internecie – 64,1% udzielonych odpowiedzi bądź z własnych notatek z wykładów – 59,7%. Nieco mniejszy odsetek badanych uczył się z książek polecanych przez prowadzącego zajęcia – 56,2% lub z podręczników – 53,5%. Popularne było też korzystanie z notatek kolegów – 40,4%. Rzadko sięgano po artykuły z czasopism naukowych – 13,3%, wydawnictwa informacyjne (słowniki, encyklopedie, biografie) – 11,5% oraz materiały znalezione w mediach innych niż Internet (radio, telewizja, prasa) – 8,4%. Najmniejszy odsetek studentów zaznaczył opcję „inne” – 2,5%, wymieniając w tym miejscu: „przewodniki przygotowane przez prowadzących zajęcia”, „skrypty”, „notatki kolegów ze starszych lat”, „Internet”, „prasa branżowa, specjalistyczna”, „źródła dokumentowe”, „orzecznictwo”, „orzecznictwo znalezione w programach typu Legalis”, „kodeksy”, „książki o określonej tematyce”, „opowieści starych ludzi (przedwojennych)”, „publikacje naukowe, monografie”. Część ankietowanych zadeklarowała, że nie musi z niczego korzystać, aby uczestniczyć w ćwiczeniach – 5,6%.

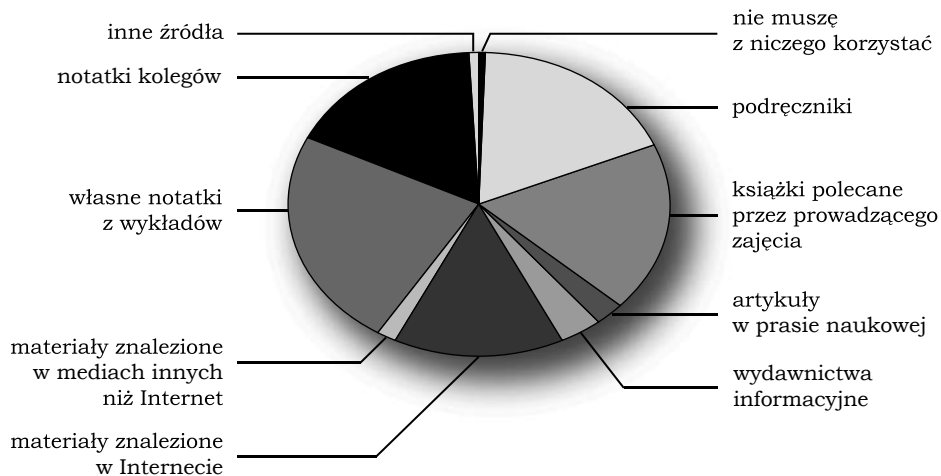
Na prymarną rolę Internetu w hierarchii źródeł pozyskiwania wiedzy przez współczesnego studenta zwrócili uwagę między innymi David Nicholas i Zdzisław Dobrowolski, pisząc: „Zdobywanie wiedzy przestaje kojarzyć się ze zdyscyplinowanym czytaniem w ciszy uczelnianych bibliotek. W komunikacji naukowej coraz większą rolę odgrywają serwisy społecznościowe” [Nicholas i Dobrowolski, 2012, s. 523]. Jednak rozbieżności między odpowiedziami respondentów wskazują, że to stu-

Wykres 1. Źródła wykorzystywane przez studentów w czasie przygotowywania się do ćwiczeń.
Źródło: badania własne

denci nauk humanistycznych w przeważającej większości w pierwszej kolejności sięgali po materiały znalezione w Internecie – 72,5%. Natomiast słuchacze nauk ścisłych i przyrodniczych, przygotowując się do ćwiczeń, zdecydowanie bardziej preferowali własne notatki z wykładów – 73%, książki polecane przez prowadzących zajęcia – 60,2% oraz podręczniki – 59,4%. Badania przeprowadzone wśród młodzieży polskiej, niemieckiej oraz angielskiej dowodzą, że młodzi ludzie świadomie rezygnują z korzystania z tradycyjnych źródeł informacji na rzecz Internetu, który w łatwiejszy i szybszy sposób pozwala im dotrzeć do tego, czego potrzebują [Jasiewicz, 2011, s. 374].

Jednak już w czasie sesji egzaminacyjnej studenci najczęściej w przeważającej większości korzystali z własnych notatek z wykładów (73,1%), ta odpowiedź była najpopularniejsza na wszystkich wydziałach uniwersytetu. Równie często przygotowano się do egzaminów z książek polecanych przez prowadzącego zajęcia – 57,1%, podręczników – 56,6%, jak też z notatek kolegów – 53,4%. Studenci korzystali również z materiałów znalezionych w Internecie – 45,2%. Rzadko sięgano po wydawnictwa informacyjne – 11%, artykuły z czasopism naukowych – 7,9% i materiały znalezione w innych mediach – 5,4%. Niewielki odsetek ankietowanych nie musiał korzystać z żadnych materiałów przygotowując się do zdania egzaminów – 2,1%. Inne źródła zaznaczyło 1,9% badanych, wpisując: „skrypty”, „kodeksy”, „notatki kolegów ze starszych lat”, „własne notatki z ćwiczeń”, „prezentacje multimedialne”, „dyktafon”.

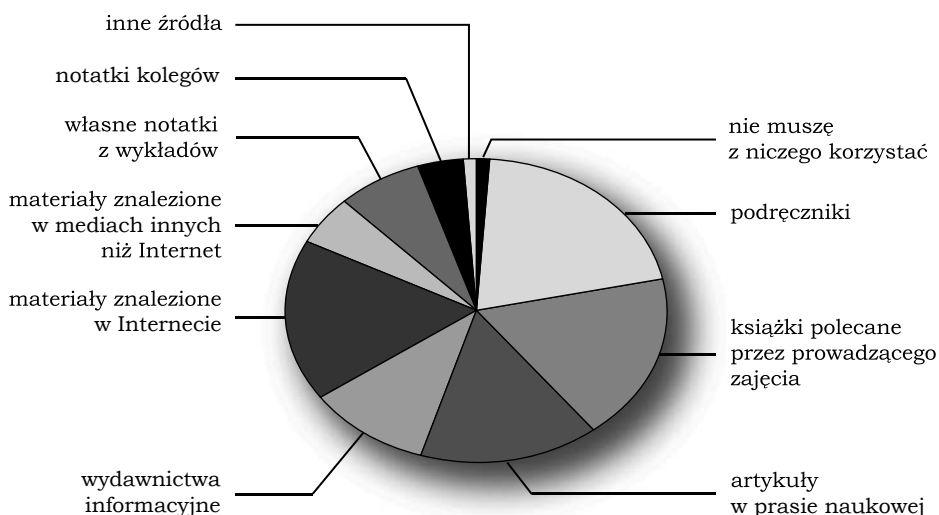

Wykres 2. Źródła wykorzystywane przez studentów w czasie sesji egzaminacyjnej. Źródło: badania własne

Studenci nauk ścisłych i przyrodniczych, ucząc się do egzaminów, podobnie jak podczas przygotowań do ćwiczeń, w zdecydowanej większości sięgali po: własne notatki z wykładów – 78,7%, podręczniki – 68% oraz po książki polecane przez prowadzących zajęcia – 63,9%. Humanisci wymienione wyżej odpowiedzi zaznaczali również w pierwszej kolejności, jednak nie tak często – wartości procentowe oscylowały wokół 50%.

Na pytanie o materiały wykorzystywane podczas pisania prac zaliczeniowych oraz prac dyplomowych uzyskano najmniej odpowiedzi w porównaniu do poprzednich. Na kierunku weterynaria, której słuchacze brali udział w badaniu, ukończenie studiów nie wiąże się ze złożeniem egzaminu dyplomowego i napisaniem pracy, lecz następuje po złożeniu ostatecznego wymaganego planem studiów egzaminu z wynikiem co najmniej dostatecznym [Regulamin]. Wśród studentów zobligowanych do złożenia pracy dyplomowej najbardziej popularnym źródłem wykorzystywanym okazały się podręczniki – 52,5%, książki polecane przez prowadzącego zajęcia – 45,5% oraz materiały znalezione w Internecie – 44,6%. Częściej niż w przypadku wcześniejszych odpowiedzi sięgano po artykuły z czasopism naukowych – 39,5% oraz wydawnictwa informacyjne – 26,6%. Własne notatki z wykładów wykorzystywało podczas pisania prac 18,1% badanych. Najmniej popularne okazały się być: materiały znalezione w mediach innych niż Internet – 13,4% i notatki kolegów – 9,9%. Część badanych zadeklarowała, że pisząc pracę zaliczeniową, nie musi z niczego korzystać – 3,4%. A 3,4% ankietowanych zazaczyło opcję „inne”, wpi-

sując: „Internet”, „prasa branżowa, specjalistyczna”, „osoby oferujące pomoc za pieniądze”, „publikacje naukowe, monografie”, „monografie historyczne”, „prasa zawodowa”.

Wykres 3. Źródła wykorzystywane przez studentów w czasie pisania prac zaliczeniowych oraz dyplomowych. Źródło: badania własne

2. Utrwalanie zdobytych informacji

Zdobyte podczas zajęć (ćwiczeń i wykładów) informacje studenci utrwalali najczęściej robiąc ręczne notatki – 86,4% oraz kserując potrzebne materiały – 85,5%. Połowa badanych przyznała, że kopiuje informacje z Internetu – 50,1%. Co czwarty ankietowany przyznał, że robi notatki w komputerze – 21,3% oraz fotografuje – 17,3%. Skanowanie było popularne wśród 14%. Niewielka część badanych zaznaczyła opcję „inne” – 4,9%. Studenci, wpisując własne odpowiedzi, wymieniali zazwyczaj czytanie i zapamiętywanie zapisanych treści, poza tym wymieniono: „Odsłuchuję z dyktafonu”, „Nic nie robię”, „Robię »mapę myśli«”, „Robię tabele, wykresy, mapy mentalne, co pozwala mi łatwiej przyswajać wiedzę”, „Staram się na bieżąco uzupełniać i być na wykładach”, „Przepisuję notatki »na czysto« w domu”, „Ściągam nielegalnie z Internetu”, „Uzupełniam swoją wiedzę w oparciu o podręcznik”, „Wypisuję samodzielnie najważniejsze informacje z książek”.

Humanisci zdecydowanie częściej przyznawali się do kopiowania materiałów z Internetu – 56,4%, tę samą opcję zaznaczyło 36,5% słuchaczy kie-

runków nauk ścisłych i przyrodniczych. Poza tym na kierunkach humanistycznych ankietowani częściej robili notatki w komputerze – 23,6% oraz skanowali – 15,3%. Te same odpowiedzi wśród pozostałych studentów były zaznaczane odpowiednio w 16,4% oraz 11,1%. Słuchacze kierunków ścisłych i przyrodniczych częściej natomiast fotografowali informacje zdobyte podczas zajęć – 31,1% (humaniści – 10,9%).

Połowa wszystkich badanych na bieżąco segregowała gromadzone notatki, zarówno pliki tekstowe jak i kserokopie – 53,2%. Co trzeci badany przed rozpoczęciem sesji egzaminacyjnej nie przywiązywał uwagi do gromadzonych notatek, porządkował je dopiero, gdy były mu potrzebne – 32,2%. Niewielka część studentów skanowała materiały i przechowywała je na twardym dysku bądź innym nośniku – 17,1%, a 4,8% badanych nie przechowywała notatek, wyrzucała je. Natomiast 2,5% ankietowanych zaznaczyło opcję „inne”. W tym miejscu studenci najczęściej przyznawali się do posiadania segregatora, szuflady bądź kartonu, w którym przechowywali swoje notatki. Odpowiedzi na wszystkich kierunkach były zbieżne.

Badani w większości samodzielnie przygotowywali się do ćwiczeń – 82,2% oraz egzaminów – 83,1%. Zauważono minimalne różnice w odpowiedziach. W przypadku nauki do egzaminów – ankietowani z wydziałów ścisłych i przyrodniczych nieco częściej deklarowali chęć nauki w grupie – 19,3% w porównaniu z humanistami – 14,9%. Natomiast ci ostatni chętniej przygotowywali się w grupie do ćwiczeń – 20,6% (pozostali studenci – 16,8%).

3. Wykorzystanie podręczników w czasie roku akademickiego

Połowa wszystkich badanych w czasie semestru korzystała z nie więcej niż 10 podręczników (książek potrzebnych do nauki) – 56,6%. Prawie co czwarty ankietowany deklarował liczbę od 10 do 15 – 22,2%. Tylko 7,8% korzystało z ponad 20 podręczników, a 5,8% wskazało liczbę od 15 do 20. Część studentów – 7,4% w czasie semestru w ogóle nie korzystała z żadnych książek potrzebnych do nauki. Wśród humanistów większość korzystała z nie więcej niż 10 podręczników – 57,9% (pozostali studenci – 54,1%). Słuchacze kierunków ścisłych i przyrodniczych zdecydowanie częściej deklarowali korzystanie z 10 do 15 książek potrzebnych do nauki – 27,5% (humaniści – 19,8%). Większy odsetek wśród humanistów nie korzystał w czasie semestru z żadnej książki – 8,9% (pozostali studenci – 4,1%).

Wpływ na liczbę wykorzystywanych do nauki książek miały różne czynniki, do najczęściej wymienianych należały: kierunek studiów – 31,3%, wymagania wykładowców – 31% oraz czas, jaki mieli do dyspozycji ankietowani – 27,1%. 21,7% badanych za ważny czynnik uznało dostęp do książek w bibliotekach, a 11,8% – wskazało na własne zainteresowania. Niewielki odsetek badanych wymienił „inne czynniki” – 2,2%, takie jak: limit książek możliwych do wypożyczenia w bibliotece uniwersyteckiej, jak też własne lenistwo.

Na znaczenie kierunku studiów częściej zwracali uwagę słuchacze kierunków ścisłych i przyrodniczych – 48,4% (humaniści – 23,4%). Dla ostatnich z wymienionych wpływ na liczbę wykorzystywanych do nauki książek w większym stopniu niż dla ich kolegów miały: czas jakim dysponowali – 29,6% (słuchacze kierunków ścisłych i przyrodniczych – 21,7%), dostęp do książek w bibliotekach – 23,4% (słuchacze kierunków ścisłych i przyrodniczych – 18%) oraz własne zainteresowania – 13,4% (pozostali studenci – 8,2%).

Ponad połowa badanych zadeklarowała, że bez znaczenia było dla nich, z jakich materiałów (książek, czasopism) korzystali – 55,6%. Prawie jedna czwarta ankietowanych preferowała materiały wydane w ciągu ostatnich trzech lat – 24,8%. Po wydawnictwa starsze niż wydane w ciągu ostatnich trzech lat sięgało 16,3% ankietowanych. Natomiast 4,6% badanych zadeklarowało, że w ogóle nie korzysta z książek ani czasopism. Humaniści częściej wybierali wydawnictwa z ostatnich trzech lat – 25,8% (słuchacze kierunków nauk ścisłych i przyrodniczych – 21,7%). Natomiast rzadziej wybierali wydawnictwa starsze – 13,6% (pozostali studenci – 21,3%).

Prawie trzy czwarte ankietowanych nie korzystało ze źródeł informacji i/lub materiałów w językach obcych – 76,1%. Większy odsetek studentów dziedzin przyrodniczych i ścisłych odpowiedział twierdząco – 29,1%, wśród humanistów było to 21,5%.

Ci, którzy korzystali z materiałów w językach obcych jako powód podawali najczęściej: specyfikę kierunku studiów – 35,7% oraz chęć poszerzenia wiedzy – 31,8%. Pierwszy z wymienionych czynników przeważał wśród słuchaczy kierunków ścisłych i przyrodniczych – 47,4%, natomiast – drugi, wśród humanistów – 37,4%. Do korzystania z materiałów w językach obcych skłaniały też ankietowanych wymagania prowadzących zajęcia – 23,6% odpowiedzi, a 8,9% podało własne powody. Respondenci najczęściej wskazywali brak możliwości znalezienia informacji w języku polskim, zainteresowania oraz chęć rozwoju.

4. Wykorzystanie baz danych

Równo połowa ankietowanych korzystała z polskich baz danych, odsetek osób korzystających z zagranicznych baz danych był już dużo mniejszy – 7,9%. Studenci nauk humanistycznych częściej deklarowali wykorzystywanie polskich baz – 57,7%, w porównaniu do pozostałych studentów – 33,2%. Do najczęściej wymienianych źródeł w grupie studentów nauk humanistycznych należały przede wszystkim: baza Biblioteki Narodowej, katalog Biblioteki Uniwersyteckiej UWM, Federacja Bibliotek Cyfrowych oraz bazy prawnicze: Legalis i Lex. Natomiast słuchacze kierunków ścisłych i przyrodniczych częściej niż ich koledzy korzystali z zagranicznych baz – 9,8%, podczas gdy humaniści – 7%. Studenci wymieniali najczę-

ściej: baza Biblioteki Narodowej, katalog Biblioteki Uniwersyteckiej UWM oraz System Informacji o Gospodarce Żywnościowej.

Badani, którzy korzystali z baz danych, robili to głównie w celu przygotowania się do zajęć – 36,5%, aby zgromadzić bibliografię do pracy dyplomowej – 26,2% oraz aby zgromadzić bibliografię do referatu bądź pracy semestralnej – 23,6%. Studentami rzadziej kierowała chęć poszerzenia wiedzy – 12,1% lub inne powody wymienione przez nich samych – 1,6%: „Przygotowanie do egzaminu”, „Z ciekawości”, „Z nakazu prowadzącego zajęcia”, „Aby znaleźć potrzebną literaturę”, „Do pracy zawodowej”.

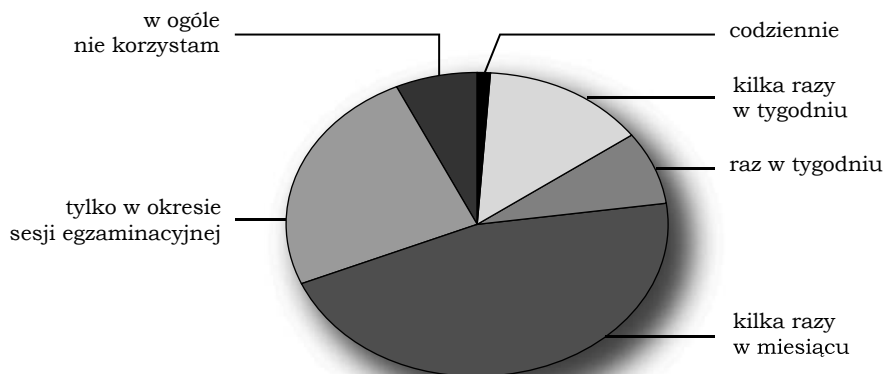
Humaniści częściej korzystali z baz danych w celu przygotowania się do zajęć – 39,9% (na pozostałych kierunkach było to 24,1% wskazań). Drudzy z wymienionych częściej posługiwali się bazami w celu zgromadzenia bibliografii do referatu bądź pracy semestralnej – 29,6% lub podczas zgromadzenia bibliografii do pracy dyplomowej – 29,6% (wśród humanistów było to odpowiednio 22% i 25,3% odpowiedzi). Słuchacze kierunków ścisłych i przyrodniczych częściej też niż ich koledzy korzystali z baz danych w celu poszerzenia wiedzy – 15,7% (11,1% wśród studentów kierunków humanistycznych).

5. Biblioteka uniwersytecka

Spośród bibliotek na terenie Olsztyna zdecydowanie najpopularniejsza była Biblioteka Uniwersytecka UWM, korzystali z niej niemal wszyscy ankietowani – 94,7%. Poza tym po 22,1% badanych deklarowało odwiedzenie: Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Emilii Sukertowej-Biedrawiny oraz Warmińsko-Mazurskiej Biblioteki Pedagogicznej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego. Prawie co dziesiąty ankietowany korzystał z Planety 11 – 9%. Niewielki odsetek zadeklarował odwiedzanie Biblioteki Ośrodka Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego – 2,1% oraz z Warmińskiej Biblioteki Wolnościowej – 0,6%. Natomiast 3,1% zaznaczyło opcję „inne”, wpisując „biblioteki publiczne i miejskie, filialne” oraz biblioteki innych szkół wyższych w Olsztynie. Studenci kierunków ścisłych i przyrodniczych korzystali w przeważającej większości tylko z Biblioteki Uniwersyteckiej UWM – 95,5% (humaniści – 94,3%), pozostałe księżnice odwiedzali rzadko. Słuchacze nauk humanistycznych deklarowali, że odwiedzali też inne biblioteki na terenie Olsztyna: Warmińsko-Mazurską Bibliotekę Pedagogiczną – 29,2%, Wojewódzką Bibliotekę Publiczną – 28,3% oraz Planetę 11 – 10,4%. Powodem jest profil humanistyczny bibliotek olsztyńskich.

Biblioteka Uniwersytecka UWM cieszyła się dużą popularnością wśród wszystkich ankietowanych studentów, prawie połowa zadeklarowała, że korzysta z niej kilka razy w miesiącu – 45,3%. Co czwarty badany odwiedzał to miejsce tylko w okresie sesji egzaminacyjnej – 24,2%. Kilka razy w tygodniu korzystało 13,7%, a raz w tygodniu – 7,5%. Mimo dużej popu-

larności, znalazła się grupa osób, która w ogóle nie korzystała z biblioteki uniwersyteckiej – 6,6%. Najmniejszy odsetek badanych odwiedzał ją codziennie – 1,3%. Nie zaobserwowano większych różnic pomiędzy odpowiedziami ankietowanych.

Wykres 4. Częstotliwość korzystania z Biblioteki Uniwersyteckiej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie przez studentów. Źródło: badania własne

Na dużą popularność Biblioteki Uniwersyteckiej wpływ ma niewątpliwie jej położenie. Budynek księżnicy usytuowany jest w centrum miasteczka akademickiego – Kortowo. Studenci traktują bibliotekę jako swoje „trzecie miejsce” po domu i miejscu pracy. Biblioteka to również przedłużenie sal wykładowych [Nalewajska, 2013, s. 20]. Można tu spędzać czas ze znajomymi, uczyć się, pracować w grupach lub samodzielnie [Fang, 2008, s. 2].

Ponad połowa studentów oceniła raczej dobrze dostęp do źródeł, takich jak książki, podręczniki, Internet czy bazy danych w bibliotece uniwersyteckiej – 53,5%. Bardzo dobrze to samo oceniło 15%. Część badanych nie miała zdania – 12%. Co dziesiąty ankietowany ocenił dostęp do źródeł raczej źle – 10,9%. Niewielki odsetek studentów zadeklarował, że dostęp do źródeł w bibliotece akademickiej jest bardzo zły – 2,1%. Studenci kierunków ścisłych i przyrodniczych częściej dawali bibliotece oceny pozytywne – raczej dobre – 55,7% oraz bardzo dobre – 16,4%, podczas gdy wśród humanistów na te same odpowiedzi uzyskano odpowiednio 52,5% oraz 14,3%.

Ponad połowa badanych raczej dobrze oceniła zasoby biblioteki akademickiej – 52,1%. W większości byli to studenci kierunków ścisłych i przyrodniczych, wśród których odsetek odpowiedzi na to pytanie wynosił 53,3% (humaniści – 51,5%). Zdaniem prawie jednej piątej badanych

– 15,8% biblioteka jest raczej źle wyposażona w materiały potrzebne do nauki, a 13,8% nie miało na ten temat zdania. Jedynie 9,3% ankietowanych miało bardzo dobre zdanie na temat zasobu, a niewielki procent bardzo źle – 1,8%. Podobnie jak w poprzednim pytaniu, tak i w tym oceny pozytywne przeważały wśród studentów nauk ścisłych i przyrodniczych, 11,1% wypowiedziało się bardzo dobrze na temat zasobów biblioteki (pozostali ankietowani – 8,5%). Słuchacze nauk humanistycznych byli bardziej skłonni do negatywnych lub neutralnych ocen.

Prawie połowa badanych zadeklarowała, że korzystanie z biblioteki uniwersyteckiej najbardziej utrudnia brak potrzebnych książek, czasopism i skryptów – 49,6%. Długie czekanie w kolejkach okazało się utrudnieniem dla 13,3%. W mniejszym stopniu wskazywano: inne powody – 6,5%. Wymieniano najczęściej: konieczność zostawiania torebek w szatni, kary za przetrzymanie, niemiłą ochronę oraz kolejki w punkcie ksero. Poza tym nieprzyjazny system komputerowy w jakim dostępny jest katalog – 5,7%, nieprzyjazny regulamin – 4,1%, niekompetentny personel – 2,2% oraz niedogodne godziny otwarcia – 1,7%. Co czwarty badany – 27,5% nie miał żadnych trudności korzystając z Biblioteki Uniwersyteckiej UWM. Słuchacze kierunków ścisłych i przyrodniczych w większym stopniu zadeklarowali, że nie mieli żadnych trudności – 28,3% (pozostali studenci wskazali tę odpowiedź w 24,3%). Dla humanistów czekanie w kolejkach okazało się bardziej uciążliwe – 15,1% niż dla pozostałych studentów – 9,4%.

Jak twierdzi Jacek Wojciechowski, współczesny czytelnik – użytkownik biblioteki, szczególnie akademickiej, chce mieć wszystko w jednym miejscu i przez taki pryzmat ocenia sprawność biblioteki [Wojciechowski, 2012, s. 487]. Natomiast sama biblioteka wydaje się być coraz częściej porównywana do instytucji komercyjnej oferujących sprzedaż dóbr i usług [Wojciechowska, 2010, s. 90]. Słuchacze zarówno kierunków humanistycznych jak i ścisłych oraz przyrodniczych mimo dużej popularności Internetu nadal chętnie sięgają po tradycyjne źródła informacji. Chociaż słyszy się coraz częściej głosy o zmierzchu tradycyjnych bibliotek bądź zastąpieniu podręczników przez „maszyny komunikacyjne” [Wojciechowski, 2011, s. 308], to studenci nadal chętnie je odwiedzają. Nie tylko po to, aby się uczyć, ale też dlatego, że współczesne biblioteki to miejsca nowoczesne, gdzie można skorzystać z Internetu, wziąć udział w ciekawym spotkaniu bądź po prostu miło spędzić czas [Jezierska, 2013, s. 8]. Niepokojące wydaje się istnienie wcale niemałej grupy studentów, którzy zarówno podczas przygotowywania się do ćwiczeń oraz w czasie nauki do egzaminów zaliczeniowych, jak też w czasie pisania prac dyplomowych, nie musi z niczego korzystać. Pozostaje wierzyć, że konieczność utrzymania się na wybranym kierunku wymusi na nich inną postawę.

Bibliografia

- Bosacka M., (2012), *Biblioteka akademicka jako organizacja ucząca i ucząca się*. „Bibliotheca Nostra”, nr 1, s. 10–17.
- Czerni J., (1971), *Czytelnictwo studentów*. (Podstawy. Badania. Prognozy). Autoreferat pracy doktorskiej, Warszawa.
- Fang C., (2008): *University Library: The “Third Place” for Students*. W: World Library and Information Congress: 74TH IFLA General Conference and Council: 10-14 August 2008, Québec, Canada [online]. [dostęp: 2013-06-10]. Dostępny w World Wide Web: <http://archive.ifla.org/IV/ifla74/papers/091-Fang-en.pdf>.
- Jasiewicz J., (2011), *Zachowania informacyjne młodzieży a elementy edukacji informacyjnej w Polsce*. „Bibliotekarz”, nr 3, s. 356–376.
- Jeziarska M., (2013), *Rozwój internetyzacji i usług elektronicznych w bibliotekach publicznych*. „Bibliotekarz”, nr 1, s. 8-12.
- Nalewajska L., (2013), *Dydaktyka w bibliotece akademickiej. Analiza potrzeb i możliwych zmian*. „Przegląd Biblioteczny”, nr 1, s. 19–32.
- Nicholas D., Dobrowolski Z. (2012), *O przyszłości bibliotek*. „Przegląd Biblioteczny”, nr 4, s. 521–525.
- Regulamin studiów. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie [online]. [dostęp: 2012-12-24]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.uwm.edu.pl/artypul/1527/regulamin-studiow-obowiazujacy-od-1-pazdziernika-2012-r.html>
- Wojciechowska M. (2010), *Zjawisko lojalności wśród klientów biblioteki*. „Bibliotheca Nostra”, nr 1, s. 84–96.
- Wojciechowski J. (2011), *Odbiór komunikatów z Internetu i druku*. „Przegląd Biblioteczny”, nr 3, s. 305–340.
- Wojciechowski J. (2012), *Biblioteki akademickie: obszary kooperacji*. „Przegląd Biblioteczny”, nr 4, s. 477–491.

Justyna Rogińska-Urowicz

The use of different sources of information in the individual work of the students at the University of Warmia and Mazury in Olsztyn. Empirical studies carried out in the academic year 2011/2012

Summary

The article is an attempt to summarize the research carried out among the students at the University of Warmia and Mazury in Olsztyn from February to April of 2012. The respondents were asked to answer questions concerning the preparation for classes and exams as well as textbook reading. In addition, the author expresses her interest in topics related to the newly opened university library.

Keywords: readership survey, readership among the students, self-education, university library, studying process, exam preparation, theses writing, the Internet as a source of information, databases, academic textbooks, University of Warmia and Mazury in Olsztyn